

Pakon talon koulut

Pakon talon kuva on tänä vuonna päässyt lehtiin niin monta kertaa, että oululaisille ei tarvinne osoittaa, millä mällä (!) se on. Kaukaa katsottuna tämän Oulun vanhempiin (1834!) kuuluvan puukartanon julkisivut, varsinkin Aleksanterinkadun puoli Kaarlenholvia vastapäätä, näyttävät aivan tylikkäältä. Pihanpuoli on tietenkin surkea, kuten kaikkien heitteille jätettyjen talojen, ja sisustaa ovat raiskanneet kaikenikäiset ja -näköiset sekä rosvot että tosipuutteessa olevat. (Kunpa sinne asettuisikin joku rehellinen köyhä pitämään hulttiot loitolla!)

Keskikesällä haastateltiin Kalevan päivänpalstalla talon viimeistä omistaja-asukasta, rouva **Liisa Lindhiä**, jolla olikin kerrottavanaan Oulun historiaa hauskasti valaisevia juttuja kotitalostaan. Senhän osti 1932 hänen isänsä, tunnettu oululainen kirjapainonjohtaja ja lehtikustantaja **Oskari Pako**. Perimätieto kertoo, että Oskari (1883—1958) oli keran pikkupoikana osunut silloisen Aleksanterinkatu 12:n pihaan, josta oli kuulunut lasten iloista mekastusta. uteliaisuus olisi palkittu piha-

piiriä hallinneen opettajan tyylillä ruotsinkielisellä kehoituksella: pois täältä, täällä on herrasväen lapsia.

Tarinan klassillinen ja tosi jatko kuuluu, että **vuosikymmenien kuluttua** (jutussa asiavirhe: "pari vuosikymmentä myöhemmin") samainen pikkupoika tuli ja osti koko kartanon. — Kautunkitaloista puhuttiin Oulussa ennenvanhaan näin: Rosendalin kartano, Nylanderin, Burmanin, Höckertin kartano. . .

Tässä vanhassa talossa, alunalkaen Mathlinin kartanona tunnetussa, on ehditty "pitää" monta koulua: Rosendalin-Westerlundin valmistavaa koulua, Oulun tyttökoulun "jatkoa" ja kaupungin apukoulua (n. 1933-4). Lisäksi siinä toimi viimeisen vuotensa 1889-90 Oulun Suomalaisen Yksityislyseon viimeinen 8. luokka. Tiedossani ei ole, että talossa koskaan olisi toiminut jokin ruotsinkielinen koulu.

Kuka voisi muistaa, oliko vai ei?

Soitin valmistavan koulun entiselle oppilaalle, rouva **Helga Reinilälle** (s. Sandelin), joka Rosendalin-Westerlundin koulun käy-

tyään siirtyi 1909 ruotsalaiseen oppikouluun. Ei tiennyt ruotsalaisesta koulusta! Hänen (oppikouluun) valmistava koulunsa oli suomenkielinen, jossa oli jo ennestään velipoika **Helge Sandelin**. Luokkatovereita olivat mm. **Ivar Messman, Hugo Litzén, Erkki Koch, Martti Lamppa**, luetteli hyvämuistinen 94-vuotias. Se oli hyvä koulu!

Omasta puolestani muistin heti rouva Helgaakin vanhempaan ikäluokkaan kuuluneen ystäväni **Bruno Rehtolan** (ent. Renlund), haapavesen kauppiaanpojan, joka oli tullut Raahan kautta Rosendalin kouluun ja siirtynyt Lyseoon jo 1900. Monet koulumuistot hänkin ehti minulle kertoa. "Härskäpin lapsia", no — mitähän Bruno J. siihen olisi sanonut! Mutta tarinat ovat tarinoita eivätkä välttämättä huonone, vaikka muuttuvatkin.

Pakon kulmatalon ja Pakahuoneenkadun kulmauksessa olevan Arkkitehtuurin osaston vanhan puutalon, sen entisen "Keskikoulun voimistelusalin", välissä ei siis Aleksanterinkadun puolelle ole jätetty muuta kuin tulipalossa koetellun ent. Ruotsalon kivitalon pääty.

Rantakadun talot mäen alla säilyvät.

Oulun asioista usein mielekkäästi kirjoittanut arkkitehti **Sakari Meinilä** esitti keskikesällä yleisöpuheenvuorossaan, että Pakon talo on syytä jättää paikalleen, niin että se, vaikka sellaisenaankin, voidaan ottaa huomioon arkkitehtuurikilpailussa, joka nyt on repimisen ja rakentamisen seuraava vaihe. Meinilä kiinnitti huomiota yhteen tärkeimmistä perusarvoista: aineelliseen alkuperäisyyteen. Pakon talosta hän kirjoitti: "Sehän kokolaila ehjänä ulospäin ei rumenna maisemaakaan." (Ei ainakaan!) "Sen katon suoruus ja perustusten jyrkkyys kieli- vät, että rakenteista täytyy suuren osan olla kunnossa."

Meinilä vetosi osapuolten kulttuuritahtoon: "Jättäkää Pakon talon kohtalo kilpailulla ratkaistavaksi." Vetoan minäkin vähäiseltä osaltani, mutta tietoisena siitä, että **meillä on kannattajia** korkeimmissakin virkaportaisa. Meinilä tuntee myös talon kulttuurihistorian Mauno Rosendaleineen, kouluineen. Saanen viitata Panun pikaan **Repimättömiä kulttuurimuistoja** 7.2.93!